

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง ผลการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนโดยการใช้สื่อสิ่งพิมพ์ส่งเสริมการอ่าน ในครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. เอกสารเกี่ยวกับการอ่าน

1.1 ความสำคัญของการอ่าน

1.1.1 หลักการอ่าน

1.1.2 หลักการเกี่ยวกับการอ่าน

1.2.3 การส่งเสริมการอ่าน

1.2.4 กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

1.2.5 เป้าหมายในการส่งเสริมการอ่าน

1.2 ทฤษฎีการอ่าน

1.2.1 แบบจำลองการอ่านที่เน้นทักษะ

1.2.2 แบบจำลองที่เน้นกระบวนการรับสาร

1.2.3 แบบจำลองการอ่านตามทฤษฎีตามทางจิตวิทยา

1.2.4 แบบจำลองการอ่านตามความคิดทางภาษาศาสตร์

1.2.5 ทฤษฎีเน้นการวิเคราะห์ข้อความ

1.3 การอ่านเชิงวิเคราะห์

1.3.1 กระบวนการอ่านวิเคราะห์

1.3.2 การอ่านเชิงวิเคราะห์ในชั้นต่าง ๆ

1.3.3 การอ่านเพื่อวิเคราะห์ขอบเขตของปัญหา

1.4 การพัฒนาความสนใจในการอ่านของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 (ม.1-ม.3)

2. เอกสารเกี่ยวกับสื่อสิ่งพิมพ์

2.1 ความหมายของสื่อสิ่งพิมพ์

2.2 การแบ่งประเภทของสื่อสิ่งพิมพ์

2.3 ประโยชน์ของสื่อสิ่งพิมพ์ในการให้ความรู้

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการอ่าน

ประกาศรี สี่ห้าไพ (2535:7) ให้ความหมายการอ่านไว้ว่า การอ่าน หมายถึง ชุมทรัพย์ทางปัญญาที่ยั่งยืนที่สุด การอ่านทำให้คนทันสมัยทันต่อเหตุการณ์ ทำให้ปรับตัวเข้ากับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วได้ นอกจากนี้มีนักการศึกษาและผู้เชี่ยวชาญหลายท่านได้ให้ความหมายของการอ่านไว้ไม่แตกต่างกันดังเช่น วัลยา ช่างขวัญยืน (2540:56) ทลิตา กิตติประสาร (2540:5) และพัชนี มานะวานิชเจริญ (2546:232) ได้ให้ความหมายของการอ่านว่าการอ่านหมายถึง ความสามารถในการแปลตัวอักษร (สัญลักษณ์) ออกมาเป็นคำพูด (เสียง) และมีความหมายที่ใช้สื่อความคิดระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่าน เพราะฉะนั้นหัวใจของการอ่านจึงอยู่ที่การเข้าใจความหมายของคำที่ปรากฏอยู่ในข้อความนั้น เช่นเดียวกับ พิมพร สอพิมาย (2546:16) ได้กล่าวถึงความหมายของการอ่านว่า หมายถึง กระบวนการที่ผู้อ่านรับรู้สารซึ่งเป็นความรู้ ความคิด ความรู้สึกและคิดเห็นที่ผู้เขียนถ่ายทอดออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร การที่ผู้อ่านจะเข้าใจสารได้มากน้อยเพียงไรขึ้นอยู่กับประสบการณ์ และความหมายในการใช้ความคิด

จากความหมายที่กล่าวมาแล้วข้างต้นสอดคล้องกับแนวความคิดของ สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2541:84) ที่ได้ให้ความหมายว่า การอ่านคือกระบวนการรับรู้และเข้าใจข้อความในข้อเขียนของตนเองหรือของผู้อื่น รวมทั้งการรับรู้เครื่องหมายของสารต่าง ๆ การอ่านทำให้เกิดพัฒนาการไม่ว่าจะเป็นในด้านสติปัญญา ความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์พฤติกรรมและการดำเนินชีวิต ศีลธรรม ค่านิยม ฯลฯ การอ่านช่วยปรับปรุงชีวิตให้สดใสสมบูรณ์ สอดคล้องกับแนวความคิดของ เสนีย์ วัลลาวรรณ (2535:45) และไขลิริ ปราโมช ณ อยุธยา (2539:19) ได้กล่าวไว้ว่า การอ่านคือการพยายามทำความเข้าใจความหมายของตัวอักษร ถ้อยคำเครื่องหมายต่าง ๆ ออกมาเป็นความคิด ความเข้าใจแล้วนำความคิดความเข้าใจนั้นมาใช้ให้เป็นประโยชน์ ดังนั้นหัวใจของการอ่านอยู่ที่การเข้าใจ

สรุปแล้วความหมายของการอ่านคือ กระบวนการที่ผู้อ่านใช้ในการรับรู้ข่าวสารต่าง ๆ รวมทั้งการรับรู้เครื่องหมายของสารต่าง ๆ เพราะการอ่านทำให้ผู้อ่านเกิดการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน ดังนั้นการอ่านจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นในสังคมยุคข้อมูลข่าวสารเช่นปัจจุบัน การติดตามความเคลื่อนไหวของเหตุการณ์ต่าง ๆ ตั้งแต่สิ่งแวดล้อมรอบตัวและขยายสู่สังคมประเทศชาติและทั่วโลกต่อไป

ความสำคัญของการอ่าน

ทักษะการอ่านมีความสำคัญ และเป็นสิ่งจำเป็นให้ประโยชน์แก่มนุษย์ในทุกด้าน และทุกโอกาสทั้งด้านการศึกษาหาความรู้ การประกอบอาชีพและการพักผ่อนหย่อนใจ การอ่านจะ

ช่วยส่งเสริมความรู้ความคิดของคนเราให้มากยิ่งขึ้น ดังที่ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ได้ทรงบรรยายถึงความสำคัญของการอ่านหนังสือในการประชุมใหญ่สามัญประจำปี พ.ศ.2530 ของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ของกรมวิชาการ (2544: 58) สรุปความได้ว่า “การอ่านหนังสือทำให้ได้เนื้อหาสาระความรู้มากกว่าศึกษาหาความรู้ด้วยวิธีอื่น ๆ เป็นการเปิดสมองของผู้อ่านให้กว้างสามารถได้แนวคิด และวินิจฉัยเนื้อหาสาระได้ นอกจากนั้นยังเป็นการเสริมสร้างจินตนาการได้อีกด้วย” คำกล่าวนี้สอดคล้องกับความคิดเห็นของจ้านงค์ ทงประเสริฐ (2540:1) และ ฐะปะนีย์ นาครทรรพ (2537:133) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านคล้ายกันว่า การอ่านเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยให้เกิดความงอกงามทางสติปัญญา ซึ่งจะส่งผลให้มนุษย์ประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวในการดำรงชีวิตได้ โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันความเจริญงอกงามทางเทคโนโลยีและวิทยาการใหม่ ๆ รุดหน้าไปอย่างรวดเร็ว และล้วนแล้วแต่มีอิทธิพลต่อความเปลี่ยนแปลงในการดำรงชีวิต การอ่านหนังสือจึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในทางที่ควรและทันสมัย สิ่งเหล่านี้ได้สอดคล้องกับความคิดเห็นของ ผอบ โปษะกฤษณะ (2532:25) ที่ได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านไว้ในหนังสือการส่งเสริมการอ่านว่า การอ่านเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาความเจริญงอกงามทางสมองและสติปัญญา การอ่านเป็นป็อย่างดีที่สุดที่บำรุงสมองให้เจริญวัย พลอยพาให้สติปัญญางอกงามไปในทางที่ถูกต้องและมีเหตุมีผล

สำหรับแนวความคิดของฟรานซิส เบคอน (1998) อ้างใน พัทธนี มานะวาณิชเจริญ (2546:3) สรุปได้ว่า ความสำคัญของการอ่านนั้นทำให้คนเป็นคนโดยสมบูรณ์ หมายความว่า การอ่านทำให้เกิดพัฒนาการทางด้านสติปัญญา ความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ พฤติกรรม และการดำเนินชีวิตศีลธรรมจรรยาและค่านิยม การอ่านช่วยปรับปรุงชีวิตให้สดใสสมบูรณ์ ดังนั้นจุดหมายปลายทางของการอ่านก็คือ การพัฒนาชีวิตไปสู่สิ่งที่ดีที่สุดและสมบูรณ์ที่สุด สิ่งที่ถูกกล่าวมาได้ตรงกับผลของโรมัส และยู บี จีเนติโอ (1976) อ้างใน ลลิตา กิตติประसार (2540:7) ที่ได้ศึกษางานของเกี่ยวกับความสำคัญของการอ่านนั้นมีความสำคัญสำหรับผู้ที่กำลังศึกษาเล่าเรียนแม้ปัจจุบันนี้การสื่อสารมีความก้าวหน้าอย่างสูง มีการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่ทันสมัยและสื่อที่ให้ความรู้ด้านอื่น ๆ มาใช้เพื่อการสื่อสารมากมายก็ตาม แต่สิ่งพิมพ์มีความสำคัญในระบบการติดต่อสื่อสารทั่วโลกทั้งนี้เนื่องจากในชีวิตประจำวันของคนเรานั้นจะต้องเกี่ยวข้องกับการอ่านเอกสาร หนังสือและอื่น ๆ ทั้งทางด้านวิชาการ ด้านอาชีพ ด้านการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อการพัฒนาและเพิ่มพูนประสบการณ์ต่าง ๆ และการอ่านเพื่อความเพลิดเพลิน เพราะฉะนั้นการอ่านจึงเป็นความจำเป็นขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ผู้ที่มีความสามารถในการอ่านย่อมจะได้เปรียบและประสบความสำเร็จมากกว่า

จากความสำคัญของการอ่านจะเห็นได้ว่าการอ่านเป็นทักษะที่มีความสำคัญและมีความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ทุกเพศ ทุกวัย ทั้งทางด้านการศึกษาหาความรู้ การประกอบอาชีพ และการหาความสนุกสนานเพลิดเพลิน เพราะการอ่านจะช่วยส่งเสริมความรู้ความคิดของคนเราให้เพิ่มพูนยิ่งขึ้น

หลักการอ่าน

ผู้อ่านจะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยแนวทางในการอ่าน ดังที่ อรรถชัย วิมลโนช (2540:152) ได้นำเสนอหลักพื้นฐานในการอ่านหนังสือทั่วไปดังนี้

1. **ขั้นวางแผนเป้าหมาย** ผู้อ่านกำหนดเป้าหมายในการอ่านหนังสือหรืองานเขียนชิ้นหนึ่งให้แน่นอน ทั้งนี้เพื่อจะได้บังคับสมองและจิตใจได้ว่า จะใช้ความตั้งใจหรือความพยายามในการอ่านระดับไหน เช่น ต้องการเพียงแค่รู้เรื่องราว หรือต้องการถึงขั้นแสดงความรู้สึกรู้สึกคิดต่อสิ่งที่ตนอ่านได้ หรือต้องการถึงขนาดจดจำสาระสำคัญ ๆ ได้ เป็นต้น

2. **ขั้นสำรวจข้อมูล** ผู้อ่านควรสนใจข้อมูลหรือความรู้ในด้านที่เกี่ยวข้องกับผู้แต่งเวลาที่แต่ง เวลาที่จัดพิมพ์ จำนวนครั้งที่พิมพ์ สถาบันที่จัดพิมพ์ เป็นต้น ข้อมูลเหล่านี้นับเป็นภูมิหลังของหนังสือที่จะช่วยเสริมให้ผู้อ่านมีความรู้ ความเข้าใจในความเป็นมาของหนังสือเล่มนั้น ๆ ได้

3. **ขั้นสังเกตส่วนประกอบ** ไม่ว่าจะอ่านหนังสือประเภทใด และมีความมุ่งหมายอย่างไร ผู้อ่านจะรู้ว่าหนังสือนั้น ๆ มีส่วนประกอบต่าง ๆ อย่างไรบ้าง หนังสือนั้นมีแนวเรื่องอย่างไร มีเข็มมุ่งไปในทางใด ให้ความสำคัญกับสิ่งใด ปัญหาใดเป็นพิเศษส่วนประกอบที่สำคัญ ๆ จุดมุ่งหมายของผู้เขียนหรือผู้จัดพิมพ์ สารบัญ เพราะใจความสำคัญหรือสาระสำคัญของหนังสือทุกเล่มจะปรากฏเรียงเป็นลำดับที่สารบัญ จากนั้นก็ควรพลิกข้ามไปที่ส่วนท้ายของหนังสือเพื่ออ่านบทสรุปอย่างคร่าว ๆ การพิจารณาคำต่าง ๆ ที่ปรากฏในครรรชนีอย่างรวดเร็ว อาจจะมีส่วนช่วยให้เราเข้าใจได้ดียิ่งขึ้นว่ารายละเอียดที่สำคัญว่าด้วยเรื่องต่าง ๆ ปรากฏอยู่ในส่วนใดของหนังสือ หนังสือบางเล่มจัดทำอย่างสมบูรณ์โดยเพิ่มภาคผนวก ซึ่งเป็นส่วนที่ให้ความรู้ประกอบในประเด็นที่ผู้จัดทำหนังสือเห็นว่าน่าสนใจ นอกจากนี้ถ้าเป็นหนังสือวิชาการที่ยาก ๆ ก็อาจจะมีส่วนประกอบที่สำคัญอีกส่วนหนึ่ง คือ อภิธานศัพท์ซึ่งให้คำอธิบายความหมายของศัพท์จากที่ปรากฏในหนังสือเล่มนั้นเมื่อได้พลิกดูส่วนประกอบต่าง ๆ ของหนังสือแล้ว ก็อาจจะทำให้อ่านหนังสือได้สะดวก เช่น เมื่อไม่เข้าใจคำศัพท์เฉพาะบางคำก็พลิกหาคำอธิบายในอภิธานศัพท์ได้ เป็นต้น

4. **ขั้นอ่านอย่างมีสมาธิ** เริ่มต้นอ่านเนื้อหาของหนังสือนั้นสามารถทำได้โดยกำหนดใจให้แน่วแน่หรือทำให้ใจให้มีสมาธิ สมาธิจะทำให้ความนึกคิดทั้งของตนเองและทั้งของผู้เขียนซึมซาบเข้าสู่สมองอย่างมีระเบียบ การอ่านอย่างมีสมาธิแน่วแน่รู้ตัวอยู่ตลอดเวลา กำลังอ่านอะไร เพื่ออะไร มีข้อความแนวความคิดเรียงมาเป็นลำดับ

5. **ขั้นตั้งคำถามทบทวน** ขณะอ่านสามารถตั้งคำถามทบทวนสิ่งที่อ่าน เช่น ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร และสิ่งที่สำคัญ คือ ทำไม แล้วพยายามค้นหาคำตอบ

หลักการเกี่ยวกับการอ่าน

เมื่อกระบวนการอ่านเกิดขึ้น แต่ละคนย่อมมีจุดมุ่งหมายในการอ่านที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบุคคลนั้นว่าต้องการอะไรจากเรื่องที่อ่าน แต่สิ่งสำคัญในการอ่านร่วมกันอย่างหนึ่งก็คือ ความเข้าใจเรื่องที่อ่านเพราะสิ่งที่เป็นพื้นฐานที่จะทำให้เกิดความรู้ ความคิด เพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ผู้เชี่ยวชาญทางด้าน การอ่านได้แบ่งระดับความเข้าใจในการอ่านแตกต่างกันออกไป เช่น แนวความคิดของ สมิท และควอนท์ (Smith and Quant อ้างใน ศศิธร ธัญลักษณ์นันท์, 2528:10) ที่ได้แบ่งระดับความเข้าใจในการอ่านออกเป็น 3 ระดับดังต่อไปนี้

1. ระดับความเข้าใจการอ่านตามตัวอักษร (literal Comprehension) คือ ระดับที่ผู้อ่านเข้าใจความหมายของข้อความที่ปรากฏ ผู้อ่านทราบเพียงแต่ว่าสิ่งนั้นเขียนไว้ว่าอย่างไร เช่น การอ่านป้ายประกาศ การอ่านรายการโทรทัศน์ เป็นต้น

2. ระดับความเข้าใจการอ่านขั้นตีความ (interpretive comprehension) เป็นระดับความในฐานการเข้าใจที่ลึกซึ้งกว่าความเข้าใจความหมายตามตัวอักษร ผู้อ่านจะต้องสามารถตีความหรือแปลความในสิ่งที่ผู้เขียน ได้กล่าวไว้โดยตรง เช่น การคาดคะเน โดยอาศัยข้อมูลจากเรื่องที่อ่านการสรุปเป็นหลักการ (making generalization)

3. ระดับความเข้าใจการอ่านขั้นวิเคราะห์วิจารณ์ (critical comprehension) เป็นระดับความเข้าใจการอ่านที่ผู้อ่านสามารถประเมินในสิ่งที่อ่านได้ความเข้าใจ ในระดับนี้ผู้อ่านจำเป็นต้องมีพื้นฐานความรู้เดิมเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านและต้องอาศัยขบวนการคิด วิเคราะห์เปรียบเทียบ ตัดสิน เพื่อสามารถประเมินในสิ่งที่อ่านได้

นอกจากนี้จากการศึกษาของเบอร์ มิสเตอร์ (Ber Mister อ้างใน สมศรี ธรรมพิพัฒน์ 2528:11) ได้แบ่งระดับความเข้าใจออกเป็น 7 ระดับ ดังนี้

1. ระดับความจำ (memory) เป็นระดับที่ผู้อ่านสามารถจำในสิ่งที่ผู้เขียนเขียนไว้ได้ เช่น จำได้ในเรื่องเกี่ยวกับข้อเท็จจริง วันที่ คำจำกัดความ ใจความสำคัญของเรื่อง คำสั่งและลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเรื่อง เป็นต้น

2. ระดับการแปลความหมาย (translation) เป็นระดับความเข้าใจที่ผู้อ่านนำข้อความหรือเรื่องราวที่อ่านไปแปลเป็นรูปอื่น เช่น การแปลจากภาษาหนึ่ง เป็นอีกภาษาหนึ่ง การให้คำจำกัดความ การนำใจความไปแปลเป็นรูปแผนภูมิ เป็นต้น

3. ระดับการตีความ (interpretation) ส่วนระดับความเข้าใจที่ผู้อ่านสามารถเข้าใจในสิ่งที่ผู้เขียนมิได้เขียนไว้โดยตรง เช่น หาเหตุเมื่อกำหนดผลมาให้หรือให้เหตุมาแล้วสามารถหาผลได้ การคาดคะเนหรือทำนาย เหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น การจับใจความสำคัญของเรื่อง เป็นต้น

4. ระดับการประยุกต์ได้ (application) เป็นระดับความเข้าใจที่ผู้อ่านสามารถเข้าใจในหลักการและนำไปประยุกต์ใช้จนประสบความสำเร็จ

5. ระดับการวิเคราะห์ (analysis) เป็นระดับความเข้าใจที่ผู้อ่านสามารถแยกแยะส่วนย่อยที่ประกอบเข้าเป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ การวิเคราะห์ โฆษณาชวนเชื่อ การวิเคราะห์คำประพันธ์ การทราบถึงความไม่สมเหตุสมผลของเรื่องที่เขียน ตลอดจนการลงความเห็นในเรื่องที่อ่านได้

6. ระดับการสังเคราะห์ (synthesis) เป็นการนำเอาความคิดเห็นจากเรื่องที่อ่านมารวบรวมและจัดเรียงเรียงเสียใหม่

7. ระดับการประเมินผล (evaluation) เส้นความสามารถในการกำหนดเกณฑ์และตัดสินเรื่องนั้นเรื่องที่อ่าน โดยอาศัยเกณฑ์จากประสบการณ์ของตนเอง

จากการแบ่งระดับความเข้าใจในการอ่านข้างต้นพอสรุปได้ว่าความเข้าใจของคนเราเริ่มจากระดับพื้นฐานซึ่งจากระดับง่ายไปสู่ระดับที่ยาก ดังนั้นจะต้องใช้ความคิดเห็นที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นในการพิจารณาสิ่งที่อ่าน อย่างไรก็ตามการอ่านทุกระดับจะมีความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ดียิ่งขึ้น การอ่านเพื่อความเข้าใจผู้อ่านจะต้องหาความสำคัญของเรื่องโดยการอ่านอย่างวิเคราะห์ สังเคราะห์ และตีความได้รวมทั้งแสวงหาความรู้ในการอ่านโดยผู้อ่านจะต้องคิดได้ด้วย สิ่งเหล่านี้ได้สอดคล้องกับแนวความคิดของ สมพร มั่นตะสูตร (2540:8) ที่ได้กล่าวถึงการคิดในการอ่านในเอกสารการสอนเกี่ยวกับกระบวนการการสอนภาษาไทย เพื่อการคิดว่ามีอยู่ 4 ชนิด ดังนี้

1. คิดตามตัวหนังสือ การคิดระดับนี้เป็นการคิดว่าผู้เขียนกล่าวถึงเรื่องอะไร จะต้องเกี่ยวกับความจำ เนื้อเรื่องหรือรายละเอียดของเนื้อเรื่อง

2. คิดเพื่อแปลความ การคิดระดับนี้เป็นการคิดลึกกว่าการติดตามตัวหนังสือเป็นการคิดลึกกว่าเนื้อเรื่อง ผู้อ่านต้องมีความเข้าใจและเป็นการอ่านเพื่อวิเคราะห์จากประสบการณ์กับข้อมูลที่อ่าน เช่น ตามจุดมุ่งหมายของผู้เขียน สรุปเรื่อง หรือสร้างข้อสรุปจากเนื้อเรื่องที่อ่าน

3. คิดแบบประเมินค่าหรือคิดแบบวิเคราะห์ การคิดระดับนี้ต้องการให้ผู้อ่านตัดสินใจเกี่ยวกับคุณภาพ ค่านิยม หรือคุณค่าของเรื่องทีอ่าน การคิดแบบนี้จะต้องอาศัยความคิดตามตัวหนังสือ แล้วคิดแบบแปลความมาก่อนคิดหาเหตุผล ผู้อ่านจะต้องมีใจกว้างและมีทัศนคติในการแก้ปัญหา

4. คิดแบบสร้างสรรค์การคิดแบบนี้ผู้อ่านจะต้องมีข้อมูลในการอ่านและหาแนวทางใหม่หรืออ่านแล้วอาจจะสร้างเรื่องราวใหม่ การคิดแบบสร้างสรรค์จะเกิดขึ้นหลังจากการอ่านแล้ว

การส่งเสริมการอ่าน

การส่งเสริมการอ่านเป็นทักษะที่สามารถฝึกฝนให้เกิดจนเป็นนิสัยได้ ในการที่จะพัฒนาเด็กให้อ่าน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต้องได้รับการแนะนำแนวทางจากผู้ใกล้ชิดคือผู้ปกครอง ครู อาจารย์ ในการให้กำลังใจตลอดจนช่วยแก้ไขเมื่อเด็กมีปัญหาในการอ่าน รวมทั้งจัดเวลา โอกาส และสถานที่ให้เด็กได้ทำกิจกรรมการอ่านของเขาอย่างพอใจและมีความสุข โดยที่เขาไม่รู้ตัวว่าเป็นการบังคับ ดังที่ จอห์น ค. ทองประเสริฐ (2540: 223) ได้กล่าวถึง การส่งเสริมการอ่านว่า หมายถึง การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะจูงใจให้เกิดความอยากอ่านจนเกิดเป็น นิสัยรักการอ่าน และนิสัยดังกล่าวจะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจอันกว้างขวาง ซึ่งจะส่งผลต่อการประสบความสำเร็จในการดำรงชีวิตของบุคคลนั้น ๆ กิจกรรมต่าง ๆ อาจจะประกอบไปด้วย การเล่านิทาน การเล่าเรื่องหนังสือ การวิจารณ์หนังสือ การจัดนิทรรศการ การแสดง การเล่นเกม การจัดตั้งชมรม การแสดงละคร การวาดภาพ หรือระบายสี การจัดฉายภาพยนตร์ งานสัปดาห์หนังสือ เป็นต้น

กิจกรรมที่กล่าวมาข้างต้นจะต้องสอดคล้องกับความสนใจ ความต้องการ เพศ วัย อายุ อาชีพระดับการศึกษาของแต่ละคน เช่นเดียวกับกับความคิดเห็นของ อรทัย วิมลโนช (2540:55) ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า การส่งเสริมการอ่าน คือ การกระทำต่าง ๆ เพื่อเร้าใจ จูงใจและกระตุ้นให้คนอยากอ่านหนังสืออยู่เสมอจนเป็นนิสัย พร้อมทั้งแนะนำ และชักชวนให้เกิดความพยายามที่จะอ่านหนังสือ อ่านได้ อ่านแตกฉานและอ่านเก่งจนสามารถวิเคราะห์วิจารณ์หนังสือได้

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการสร้างนิสัยรักการอ่านมีความสำคัญ เพราะการอ่านไม่ใช่ทักษะที่เกิดขึ้นเอง โดยธรรมชาติการสร้างนิสัยรักการอ่านจะต้องปลูกฝังและส่งเสริมให้มินิสัยรักการอ่านตั้งแต่เล็ก ๆ จึงจะได้ผล องค์การที่มีบทบาทในการสร้างนิสัยรักการอ่าน ได้แก่ครอบครัว และโรงเรียนซึ่งควรร่วมมือกันในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านต่าง ๆ และที่สำคัญการส่งเสริมการอ่านเพื่อให้ผู้อ่านมีนิสัยรักการอ่านจะต้องได้รับความร่วมมือ การสนับสนุนและการดูแลเอาใจใส่จากทั้งทางบ้านทางโรงเรียนจึงจะทำให้การพัฒนาการอ่านประสบความสำเร็จ

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

การอ่านมีความสำคัญต่อการศึกษาและการดำรงชีวิตพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู และบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน เพื่อกระตุ้นให้ผู้อ่านมีนิสัยรักการอ่าน เห็นความสำคัญของการอ่าน มีความสามารถในการอ่านและแสวงหาความรู้ และประสบการณ์จากการอ่านด้วยตนเองจนเป็นนิสัย

กิจกรรมการอ่าน คือ การกระทำต่าง ๆ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความสนใจในการอ่าน เป็นความสำคัญและความจำเป็นของการอ่าน เกิดความเพลิดเพลินในการอ่าน พยายามพัฒนาการอ่านของตนเองให้ถึงระดับการอ่านเป็น และอ่านเป็นนิสัย กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ตามที่พิมพ์ สอพิมพ์ (2546 :218) กล่าวไว้มีลักษณะที่สำคัญ ดังนี้

1. ใ้ใจ หมายถึง บุคคลที่เป็นเป้าหมายอาจเป็นคนเดียว กลุ่มคน หรือบุคคลทั่วไปให้เกิดความอยากอ่านหนังสือ กิจกรรมจะชี้ให้เห็นว่าการอ่านเป็นสิ่งจำเป็น มีความสำคัญ มีประโยชน์ต่อบุคคลและสังคมนานาประการ
2. จูงใจ หมายถึง ให้บุคคลที่เป็นเป้าหมายเกิดความหมายที่จะอ่านให้แตกฉานเพื่อจะ 'ได้รับรู้เรื่องราวอันน่ารู้ น่าสนุก ที่มีอยู่ในหนังสือ เกิดความรู้สึกว่าพยายามอ่านให้เข้าใจองค์แก่นั้นคุ้มค่า ความรู้สึกเป็นอิสระเสรี ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่นช่วยอ่าน ช่วยตีความหมาย เห็นความจำเป็นที่จะต้องฝึกฝนการอ่าน
3. กระตุ้น หมายถึง การแนะนำให้อยากรู้อยากเห็นเรื่องราวต่าง ๆ ที่มีอยู่ในหนังสือมากมายหลายอย่าง อยากมองดูให้รู้รอบและรู้สึกซึ่ง เปิดความคิดให้กว้าง เกิดความรู้สึกว่าหนังสือท้าทายให้อ่าน ให้วิจารณ์ ให้ประเมินคุณค่า อยากนำเอาความรู้ที่ได้รับไปใช้
4. สร้างบรรยากาศ หมายถึง การสร้างบรรยากาศให้เกิดขึ้นในบ้าน โรงเรียน และสังคม กิจกรรมส่งเสริมการอ่านจะเกี่ยวข้องกับการผลิตวัสดุการอ่านให้เหมาะสม การสร้างและปรับปรุง

เป้าหมายในการส่งเสริมการอ่าน

เป้าหมายในการส่งเสริมการอ่าน แต่ละเป้าหมายไม่เหมือนกัน ซึ่ง กรมวิชาการ (2545:220) ได้กำหนดเป้าหมายไว้ 2 เป้าหมาย คือ เป้าหมายบุคคล และเป้าหมายระดับพัฒนาการอ่าน มีรายละเอียดดังนี้

1. เป้าหมายบุคคล หมายถึง กลุ่มบุคคลทุกเพศ ทุกวัย ทุกระดับความรู้และระดับความสามารถในการอ่านทั้งในวงกว้างและวงแคบ สามารถศึกษาข้อมูลได้ทั้งรูปแบบเอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ หรือศึกษาด้วยตนเอง ได้รู้จักบุคคลโดยจัดให้สอดคล้องและเหมาะสมตามความต้องการและความสนใจของคนแต่ละเพศ แต่ละวัย แต่ละระดับความรู้พื้นฐาน

2. เป้าหมายของการอ่าน หมายถึง ระดับการพัฒนาการอ่านที่ประสงค์ให้บรรลุ เช่น จูงใจให้รักการอ่าน ให้พยายามอ่านให้ออกเป็นคุณประโยชน์การอ่านกระตุ้นให้พยายามอ่าน ให้แตกฉาน อ่านให้เห็นว่ามีความจำเป็น ควรพยายามอ่านอย่างวิเคราะห์วิจารณ์ ประเมินค่าของ สิ่งที่อ่าน และสามารถนำความรู้จากการอ่านไปใช้ประโยชน์ได้ และสามารถมีส่วนร่วมสร้างสังคม การอ่านได้ เป้าหมายการอ่านควรพิจารณาถึงระดับพื้นฐานของบุคคลหรือกลุ่มเป้าหมายว่า ควรพัฒนาการอ่านระดับใด

สำหรับการอ่านตามแนวทางของกรมวิชาการนั้นมี 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. การอ่านออก หมายถึง การอ่านเป็นคำ ได้ผสมอักษรและสระเป็นคำ
2. การอ่านได้ หมายถึง การเข้าใจประโยค ข้อความและเรื่องทั้งหมดได้
3. การอ่านเป็น หมายถึง การอ่านแล้วรู้จักแยกแยะเรื่องราวที่อ่าน รู้จักประเมินค่าว่า

ความคิดเห็นของผู้เขียนผิดถูกอย่างไร ข้อมูลในหนังสือถูกต้องหรือคลาดเคลื่อนอย่างไร และยังสามารถที่จะนำสาระจากการอ่านไปใช้ประโยชน์ได้

ลักษณะสำคัญของกิจกรรมการส่งเสริมการอ่าน

ลักษณะสำคัญของกิจกรรมการส่งเสริมการอ่านตามแนวความคิดของ เสนีย์ วัฒวรรณ

(2535:3) ดังนี้

1. รักความสนใจ
2. จูงใจให้ผู้อ่านอยากอ่าน
3. กระตุ้นให้อยากอ่าน อยากรู้ อยากเห็น อยากรู้เรื่องราว อยากรู้ข่าวสารต่าง ๆ อยากอ่านเรื่องราวที่อยู่ในความสนใจ
4. พัฒนาการอ่านของผู้อ่าน
5. สนุกสนาน ตื่นเต้น เพลิดเพลิน
6. ไม่ใช่เวลานานเกินไป
7. เนื้อหาไม่ยาก และซับซ้อน
8. เป็นกิจกรรมที่ทุกคนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม
9. เป็นกิจกรรมประหยัด
10. เป็นกิจกรรมที่ทำให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์แก่ผู้อ่าน
11. เป็นกิจกรรมที่มุ่งไปสู่หนังสือ วัสดุการอ่านหรือหนังสือการอ่านทั้งสิ้น
12. เป็นกิจกรรมที่ทำให้เด็กสนุกสนาน เพลิดเพลินเป็นการเรียนรู้แม้อ่านหนังสือไม่ได้

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการส่งเสริมการอ่านเป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์เพราะผู้อ่านได้รับประสบการณ์จริง ได้ยึดปฏิบัติหาความรู้และสรุปการอ่านด้วยตนเอง เน้นการเรียนรู้ด้วยความสุข เพราะได้เรียนกับสถานที่จริงกับธรรมชาติ สังคม สิ่งแวดล้อม เป็นการส่งเสริมการค้นคว้าเพิ่มเติมให้กับผู้เรียน ได้อย่างยั่งยืน

ทฤษฎีการอ่าน

เนื่องจากการอ่านเป็นทักษะในการสื่อสารที่มีความสำคัญในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทุกชาติทุกภาษา เพราะการอ่านทำให้มนุษย์มีความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตนเองและสังคม นักจิตวิทยาการศึกษา นักภาษาศาสตร์ นักวิจัย และผู้เชี่ยวชาญทางการอ่านต่างได้พยายามกำหนดแนวทางการวิจัย หรืออธิบายพฤติกรรมทางการอ่านไว้หลายกลุ่มด้วยกัน สุมิตรา อังวัฒนกุล (2527:108) ได้ประมวลทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการอ่านไว้ 4 กลุ่ม ดังนี้

1. แบบจำลองการอ่านที่เน้นทักษะ (Skills Models) ทฤษฎีนี้เน้นทักษะที่ประกอบด้วยการรับรู้คำ ความหมาย การเข้าใจความหมายที่อ่าน การประเมิน และการผสมผสานความรู้เดิมกับความรู้ใหม่

2. แบบจำลองที่เน้นกระบวนการรับสาร (Information Processing Models) ทฤษฎีนี้ให้ความสำคัญกับช่องทางการสื่อสาร ความสามารถของช่องทางอันจำกัด เสียงรบกวนสาร และการเข้าใจความ เป็นทฤษฎีที่ให้ความสำคัญอย่างมากกับสื่อและองค์ประกอบทางร่างกายมนุษย์ว่าเป็นส่วนสำคัญในกระบวนการอ่าน

3. แบบจำลองการอ่านตามทฤษฎีทางจิตวิทยา (Psychological Models) ทฤษฎีการอ่านในกลุ่มนี้ แยกออกเป็น 3 กลุ่มย่อย คือ

1. แบบจำลองการอ่านที่เน้นพฤติกรรม ผู้ที่มีแนวคิดอยู่ในขอบเขตนี้ เช่น สกินเนอร์ (Skinner) และกานเย่ (Gagne) เป็นต้น ลักษณะสำคัญของทฤษฎีในกลุ่มนี้คือ ใช้วิธีเสริมแรงในการหลอมรวมพฤติกรรมกรรมการอ่านที่สังเกตได้

2. แบบจำลองที่เน้นความรู้ ความเข้าใจ (Cognitive Models) ทฤษฎีนี้ไม่แตกต่างไปจากทฤษฎีที่เน้นพฤติกรรมนัก กล่าวคือ ทั้ง 2 ทฤษฎีเห็นว่าการแยกแยะ การสรุป และการถ่ายโอนเป็นส่วนประกอบในการเรียนรู้และการจำเรื่องราวที่เป็นเนื้อหาหลัก

3. แบบจำลองการอ่านที่เน้นพัฒนาการ (Developmental Model) ผู้ที่เป็นเจ้าของทฤษฎีคือ เพียเจต์ (Piaget) ซึ่งมีแนวคิดว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นตั้งแต่วัยที่ต้องพึ่งผู้อื่นและจะพัฒนาไปตามวัยที่เจริญขึ้น สิ่งสำคัญที่สุดของช่วงอายุก็คือ จะมีการเรียนรู้ความสามารถหรือทักษะเฉพาะอย่างในแต่ละช่วงอายุ ถ้าประสบการณ์ในการเรียนรู้ที่เหมาะสมไม่ได้เกิดในช่วงพัฒนาการเฉพาะนั้นแล้ว การเรียนรู้ส่วนนั้นจะบกพร่องไป

4. แบบจำลองการอ่านตามความคิดทางภาษาศาสตร์ (Linguistic Models) การอ่านตามทฤษฎีในกลุ่มนี้ยังจำแนกออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. แบบจำลองการอ่านในระยะแรก
2. แบบจำลองการอ่านที่เป็นไวยากรณ์ปริวรรต
3. แบบจำลองการอ่านที่เน้นจิตวิทยาภาษาศาสตร์

จากทฤษฎีที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้ศึกษาคิดว่าแบบจำลองการอ่านตามทฤษฎีทางจิตวิทยา (Psychological Models) น่าจะนำมาประยุกต์ใช้ในการอ่านเพื่อวิเคราะห์ ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม เช่น ทฤษฎีของกานเย่ ที่ได้กล่าวถึงผลการเรียนรู้ของบุคคลทั้ง 5 ประเภทว่าใช้วิธีเสริมแรงในการหลอมรวมพฤติกรรมกรรมการอ่านที่สังเกตได้ นอกจากนี้การอ่านแบบจำลองการอ่านที่เน้นความรู้ ความเข้าใจ ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับแบบจำลองการอ่านที่เน้นพฤติกรรม น่าจะนำมาใช้ให้สอดคล้องสัมพันธ์กันได้ เพราะนักจิตวิทยาทั้งสองกลุ่มนี้เห็นว่าการแยกแยะการสรุป และการถ่ายโอนส่วนประกอบในการเรียนรู้และการจำเรื่องราวที่เป็นเนื้อหาหลักได้

ทฤษฎีเน้นการวิเคราะห์ข้อความ คือ ทฤษฎีที่เน้นความสำคัญขององค์ประกอบย่อยของประโยค ได้แก่ ประธาน กริยา กรรม และส่วนขยาย นอกจากนี้ต้องรู้จักคำชนิดต่าง ๆ เช่น คำนาม คำสรรพนาม คำกริยา เป็นต้น ผู้สนับสนุนทฤษฎีนี้ คือ Dawes และ Frederiken

สรุปแล้วทฤษฎีการอ่านจากผลการศึกษาของ หิรัญญา อุปถัมภ์ (2541 : 58) ได้แบ่งทฤษฎีการอ่านของนักการศึกษาหลาย ๆ ท่านออกเป็น 2 ชนิดใหญ่ ๆ คือ ทฤษฎีเน้นความสัมพันธ์ของข้อความที่เป็นทฤษฎีที่เน้นใจความสำคัญของสารเป็นหลัก ประกอบด้วยทฤษฎีของ Trabasso Chasa กับ Clark และ Rumelhart ส่วนอีกทฤษฎีหนึ่งคือทฤษฎีที่เน้นการวิเคราะห์ข้อความ เป็นทฤษฎีที่เน้นความสำคัญขององค์ประกอบย่อยของประโยค ประกอบด้วยทฤษฎีของ Dawes และ Frederiken

การอ่านเชิงวิเคราะห์

การอ่านเชิงวิเคราะห์เป็นทักษะการอ่านในระดับที่สูงขึ้นกว่าการอ่านทั่วไป กล่าวคือ เป็นเพียงการอ่านเพื่อความรู้และความเพลิดเพลินเท่านั้น ต้องมีการวิเคราะห์สิ่งที่ผู้เขียนได้เขียนด้านต่าง ๆ ด้วย การจัดกิจกรรมควรจัดให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการอ่านวิเคราะห์อย่างจริงจังนำไปสู่การสร้างความรู้ ความคิด การตัดสินใจในการแก้ปัญหา การสร้างวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิตของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การอ่านเชิงวิเคราะห์ตามแนวทางของกรมวิชาการ (2545:18) กล่าวว่าไว้ว่าเป็นการอ่านหนังสือแต่ละเล่มอย่างละเอียด ให้ครบถ้วนแล้วจึงแยกแยะให้ได้ส่วนต่าง ๆ นั้นมีความหมาย

และความสำคัญอย่างไร แต่ละด้านสัมพันธ์กับส่วนอื่น ๆ อย่างไร วิธีการอ่านเชิงวิเคราะห์นี้อาจใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบของคำ และวลี การใช้คำในประโยควิเคราะห์สำนวนภาษา จุดประสงค์ของผู้แต่ง ไปจนถึงการวิเคราะห์นัยหรือเบื้องหลังการจัดทำหนังสือหรือเอกสารนั้น การวิเคราะห์การอ่านมีองค์ประกอบ รูปแบบ กลวิธีในการประพันธ์ เนื้อหาหรือเนื้อเรื่อง และสำนวนภาษา สำหรับการวิเคราะห์การอ่าน คือ กระบวนการวิเคราะห์ การอ่านเชิงวิเคราะห์ในชั้นต่าง ๆ การอ่านเพื่อวิเคราะห์ของกรมวิชาการ (2545:39) มีรายละเอียดดังนี้

กระบวนการวิเคราะห์ มีรูปแบบและวิธีการ ดังต่อไปนี้

1. ศึกษารูปแบบของงานประพันธ์ว่าใช้รูปแบบใด อาจเป็นนิทาน บทละคร นวนิยาย เรื่องสั้น บทร้อยกรอง หรือบทความจากหนังสือพิมพ์
 2. การแยกเนื้อเรื่องออกเป็นส่วน ๆ ให้เห็นว่าใครทำอะไร ที่ไหน อย่างไร เมื่อไร
 3. การแยกพิจารณาแต่ละส่วนให้ละเอียดลงไปว่าประกอบกันอย่างไร หรือประกอบด้วยอะไรบ้างแต่ละส่วนให้ละเอียดลงไปว่าประกอบกันอย่างไร หรือประกอบด้วยอะไรบ้าง
 4. พิจารณาให้เห็นว่าผู้เขียนให้กลวิธีเสนอเรื่องอย่างไร
- การอ่านเชิงวิเคราะห์ในชั้นต่าง ๆ มีขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้
1. การอ่านวิเคราะห์คำ คือการอ่านเพื่อให้ผู้อ่านแยกแยะถ้อยคำในวลี ประโยค หรือข้อความต่าง ๆ โดยสามารถบอกได้ว่าคำใดใช้อย่างไร ใช้เพื่อความหมาย ผิดหน้าที่ ไม่เหมาะสม ไม่ชัดเจนอย่างไร ควรจะค้นหาทางแก้ไขปรับปรุงอย่างไร เป็นต้น
 2. การอ่านวิเคราะห์ประโยค คือ การอ่านเพื่อแยกแยะประโยคต่าง ๆ ว่าเป็นประโยคที่ถูกต้องชัดเจนหรือไม่ ใช้ประโยคผิดไปจากแบบแผนของภาษาอย่างไร เป็นประโยคที่ถูกต้องสมบูรณ์เพียงใดหรือไม่ มีหน่วยความคิดในประโยคขาดเกินหรือไม่ เรียงลำดับความในประโยคที่ใช้ได้ถูกต้องชัดเจนหรือไม่ ใช้คำฟุ่มเฟือยโดยไม่จำเป็นหรือใช้รูปประโยคที่สื่อความหมายไม่ชัดเจน ไม่มีการแก้ไขข้อบกพร่อง เป็นต้น
 3. การอ่านวิเคราะห์ทัศนระของผู้แต่ง คือผู้อ่านต้องพิจารณาไตร่ตรองให้รอบคอบว่าผู้เขียนเสนอทัศนระอย่างไร มีน้ำหนัก เหตุผลประกอบข้อเท็จจริงน่าเชื่อถือเพียงใด และเป็นคนมองโลกในแง่ใด เป็นต้น
 4. การอ่านวิเคราะห์รส คือ การอ่านอย่างพิจารณาถึงความซาบซึ้ง ความประทับใจที่ได้จากการอ่าน วิธีการที่จะทำให้เข้าถึงรสอย่างลึกซึ้ง คือการวิเคราะห์รสของเสียงและรสของภาพ ดังรายละเอียดดังนี้

4.1 ด้านรสของเสียง หมายถึง ความรู้สึกของผู้อ่านที่ชัดเจนจากการอ่านออกเสียง ดัง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการอ่านอย่างปกติหรือการอ่านทำนองเสนาะ ซึ่งจะช่วยให้ความรู้สึกถึงความไพเราะของจังหวะ และความเคลื่อนไหวที่แฝงอยู่ในเสียง ทำให้เกิดความรู้สึกไปตามท่วงทำนองของเสียงสูงต่ำจากเนื้อเรื่องที่อ่าน

4.2 ด้านรสของภาพ หมายถึง เมื่อผู้อ่านอ่านแล้วเกิดความเข้าใจเรื่อง ในขณะที่เดียวกันทำให้เห็นภาพด้วย เป็นการสร้างเสริมให้ผู้อ่านได้เข้าใจความหมายด้วยการเขียนบรรยายความด้วยถ้อยคำที่ไพเราะ ทั้งร้อยกรองและร้อยแก้ว ที่สามารถก่อให้เกิดความเพลิดเพลินและเข้าใจความหมายของเรื่องได้ดียิ่งขึ้น

การอ่านเพื่อวิเคราะห์ขอบเขตของปัญหา

1. การจัดประเภทของหนังสือตามชนิดและเนื้อหาของหนังสือแต่ละประเภทว่าวิธีการอ่านต่างกันอย่างไร โดยเฉพาะก่อนการอ่านต้องวิเคราะห์ว่าหนังสือเล่มนั้นอยู่ในประเภทใด การแบ่งประเภทจะดูแต่ละชื่อเรื่องหรือลักษณะภายนอกเพียงอย่างเดียวไม่ได้ ต้องสำรวจเนื้อหาให้ละเอียดถี่ถ้วน

2. สรุปให้สั้นที่สุดว่าหนังสือเล่มนั้นกล่าวถึงอะไร เพราะหนังสือที่ดีทุกเล่มต้องมีเอกภาพ มีการจัดองค์ประกอบของส่วนย่อยอย่างเป็นระเบียบ ผู้อ่านต้องพยายามสรุปภาพดังกล่าวออกมาเพียง 1-2 ประโยคว่า หนังสือเล่มนั้นมีอะไรเป็นจุดสำคัญหรือเป็นแก่นเรื่อง แล้วจึงหาความสัมพันธ์กับส่วนต่าง ๆ

3. กำหนดโครงสร้างของหนังสืออ่าน โดยตั้งประเด็นว่า จากเนื้อหาของหนังสือเล่มนั้น มีอะไรเป็นส่วนประกอบสำคัญบ้าง ส่วนที่สำคัญมีความสัมพันธ์กันโดยตลอดหรือไม่ และแต่ละส่วนก็มีหน้าที่ของตน สนับสนุนซึ่งกันและกันหรือไม่

4. กำหนดปัญหาที่ผู้เขียนต้องแก้ ผู้อ่านควรพยายามอ่านและค้นพบว่าผู้เขียนเสนอปัญหาอะไรอย่างไร มีปัญหาย่อยอะไร และให้คำตอบไว้ตรง ๆ หรือไม่ การตั้งปัญหาเป็นวิธีการหนึ่งที่จะทำให้เข้าใจเรื่องแจ่มแจ้ง ยิ่งตั้งปัญหาได้กว้างขวางลึกซึ้งเพียงใด ยิ่งเข้าใจเพิ่มขึ้นเพียงนั้น

นอกจากนี้ ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2535:199) ได้ให้แนวทางในการอ่านเพื่อวิเคราะห์เรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. จุดประสงค์ของการเขียน หมายถึง เจตนา ความตั้งใจ ความจงใจ หรือความมุ่งหมายของผู้เขียน ผู้เขียนย่อมจะมีจุดหมายอยู่ก่อนแล้วว่าต้องการจะให้เกิดผลประการใดแก่ผู้อ่าน ดังนั้นผู้อ่านหรือผู้ฟังในฐานะผู้รับสารจะคิดวิเคราะห์ว่า สิ่งที่ได้อ่านหรือรับฟังนั้นมีจุดประสงค์ข้อใดข้อหนึ่งหรือหลายข้อต่อไปนี้แฝงอยู่

1.1 ให้ข้อเท็จจริง คือ มุ่งหมายที่จะเสนอเรื่องราว เหตุการณ์ ความเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นให้ผู้อื่นทราบ เช่น การรายงานข่าวหนังสือพิมพ์ ได้แก่ ข่าวอุบัติเหตุ ข่าวสังคม ผลการสัมภาษณ์บุคคลสำคัญ

1.2 ให้ความรู้ คือมีความมุ่งหมายให้ผู้อ่านได้รับรู้อย่างกว้างขวางขึ้น หนังสือประเภทตำรา มีความมุ่งหมายจะให้ความรู้แก่ผู้อ่านอย่างแท้จริง หนังสือพิมพ์ นิตยสาร และวารสารต่าง ๆ มักจะเสนอเรื่องที่เป็นความรู้คู่ด้วย เช่น ความรู้ทางเศรษฐกิจ ทางการเมือง ทางประวัติศาสตร์ทางการกีฬา เป็นต้น

1.3 กระตุ้นให้คิด คือ มุ่งหมายที่จะเตือนใจให้ผู้อ่านได้คิดถึงเล่ห์เหลี่ยม ผลดีผลเสีย ข้อได้เปรียบ ข้อเสียเปรียบในเรื่องหนึ่งเรื่องใด ซึ่งคนทั่วไปอาจมองข้ามเนื้อเรื่อง อาจเริ่มต้นด้วยการเสนอข้อเท็จจริงแล้วจึงวิจารณ์หรือให้ข้อคิดในตอนท้าย

1.4 เสียดสีสังคม นวนิยาย เรื่องสั้น หรือล้อเลียนในหนังสือพิมพ์บางเรื่องอาจนำเอาข้อปฏิบัติของบุคคล หน่วยงาน หรือสังคมโดยส่วนรวมมาเสียดสีหรือล้อเลียน โดยสร้างเป็นเรื่องขึ้นใหม่ที่คล้าย ๆ เรื่องราวเดิมโดยไม่ระบุชื่อที่แท้จริงของผู้ที่ต้องการจะเสียดสี อาจเขียนขึ้นเพื่อความบันเทิงหรือเพื่อต้องการให้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการปฏิบัตินั้น ๆ

1.5 ชูใจให้คล้อยตาม มีความมุ่งหมายให้ผู้อ่านเห็นด้วย ไม่เห็นด้วย กระทำหรือเลิกกระทำตามแนวความคิดของผู้เขียน เป็นการเขียนที่มีการวิพากษ์วิจารณ์คล้ายกระตุ้นให้คิดแล้วใช้เหตุผล หรือวิธีการทางจิตวิทยา โน้มน้าวให้ผู้อ่านเปลี่ยนความคิด หรือปฏิบัติตามที่ผู้เขียนต้องการ

1.6 ให้ความบันเทิง คือ มีความมุ่งหมายให้ความสนุกเพลิดเพลินโดยตรง อ่านแล้วไม่ต้องใช้ความคิดให้หนักสมอง หนังสือประเภทเรื่องสั้น นวนิยายทั่วไปมักมีความมุ่งหมายเพื่อความบันเทิง

1.7 เพื่อสนับสนุนหรือโต้แย้งเป็นเรื่องที่แสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล เพื่อสนับสนุนหรือคัดค้านแนวคิดหรือข้อปฏิบัติต่าง ๆ เป็นการเขียนที่ใช้วิจารณ์ญาณแสดงความคิดเห็นเชิงสร้างสรรค์

2. การบรรลุวัตถุประสงค์ของผู้เขียน การเขียนเรื่องหนึ่งเรื่องใดไม่ว่าจะเป็นเรื่องสั้นหรือเรื่องยาว ผู้เขียนย่อมมีวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างดังกล่าวมาแล้ว การที่จะพิจารณาว่าผู้เขียนทำได้ตามวัตถุประสงค์หรือไม่นั้น ถ้าเป็นข้อเท็จจริงก็พิจารณาจากข้อเท็จจริงที่แจ่มแจ้ง ความน่าเชื่อถือ หลักฐานของการให้ข้อเท็จจริง ความเป็นกลางหรือความมีอคติของผู้เสนอเรื่อง ถ้าเป็นเรื่องเกี่ยวกับความคิดเห็นก็พิจารณาถึงความชอบด้วยเหตุผลของความเห็น

ส่วนตัว ความสุจริตใจและเที่ยงธรรม ความมีมารยาทในการแสดงความคิดเห็น และความเชื่อถือได้ของความคิดที่แสดงออก ถ้าเป็นเรื่องเกี่ยวกับความบันเทิง ก็พิจารณาจากความเพลิดเพลินใจที่ได้รับและความมีรสนิยมดีในการแสดงมุขตลก

3. วิธีการเสนอข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็น ในส่วนที่เป็นข้อเท็จจริง วิธีการเสนอก็คือการจัดเรียบเรียงหรือเหตุการณ์ให้ถูกต้องสัมพันธ์กัน ซึ่งมีหลายวิธีดังนี้

3.1 เสนอเรื่องตามลำดับเวลา เช่น การเขียนชีวประวัติของบุคคลต่าง ๆ การเขียนเรื่องเชิงประวัติศาสตร์ เรื่องราวหรือเหตุการณ์ใดเกิดขึ้นก่อนก็นำมากล่าวไว้ก่อน ส่วนเรื่องราวหรือเหตุการณ์ใดเกิดขึ้นภายหลังก็กล่าวถึงทีหลัง

3.2 เสนอเรื่องตามลำดับสถานที่ จากที่ใกล้ตัวไปไกลตัว จากตะวันออกไปสู่ตะวันตก จากนอกเมืองไปสู่ในเมือง การเขียนประสบการณ์การท่องเที่ยวและการเขียนเรื่องเชิงภูมิศาสตร์อาจใช้วิธีนี้ได้

3.3 เสนอเรื่องด้วยการแบ่งออกเป็นหมวดหมู่ตามชนิดของเรื่อง เช่น เรื่องระบบการปกครองอาจแบ่งเป็น 3 พวก คือ ประชาธิปไตย เผด็จการ และแบบตามสบาย แล้วเสนอเรื่องไปตามลักษณะที่แบ่งเพื่อให้เนื้อเรื่องมีระเบียบ

3.4 เสนอเรื่องด้วยการแบ่งออกเป็นหมวดหมู่ตามชนิดของเรื่อง เช่น เรื่องระบบการปกครองอาจแบ่งเป็น 3 พวก คือ ประชาธิปไตย เผด็จการ และแบบตามสบาย แล้วเสนอเรื่องไปตามลักษณะที่แบ่งเพื่อให้เนื้อเรื่องมีระเบียบ

3.5 เสนอเรื่องตามเหตุและผล คือ กล่าวถึงผลและแสดงถึงเหตุที่เกิดผลนั้น ๆ หรือกล่าวถึงผลก่อนแล้วพิจารณาถึงเหตุที่ก่อให้เกิดผลนั้น ๆ วิธีนี้มักใช้ในการเขียนหรือการพูดเชิงอภิปราย การเขียนเพื่อจูงใจ การพูดโต้วาที เป็นต้น

3.6 เสนอเรื่องแบบแก้ปัญหาด้วยวิธีการวิทยาศาสตร์ คือ เสนอเรื่องเป็นลำดับขั้นตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์ โดยกล่าวถึงปัญหาที่เกิดขึ้น สาเหตุของปัญหา การเก็บรวบรวมข้อมูล การแสดงผลของปัญหาและการสรุปผลของการแก้ปัญหานั้น

4. การลำดับหัวข้อสำคัญและการขยายความ

4.1 การลำดับหัวข้อสำคัญ ถ้าหัวข้อเรื่องมีลำดับความสำคัญลดหลั่นกัน ควรวางหัวข้อที่มีน้ำหนักมากที่สุดไว้ตอนต้น และตอนท้ายสุด วางหัวข้อที่มีน้ำหนักเบาไว้ตรงกลาง ทั้งนี้จะต้องจัดหัวข้อให้มีขึ้นตอนสอดคล้องต่อเนื่องกันไป

4.2 การขยายความ คือ การขยายใจความสำคัญให้ละเอียดพิสดารออกไป อาจกล่าวถึงใจความสำคัญก่อนแล้ว ตามด้วยความขยายหรือเริ่มต้นด้วยความขยายก่อน แล้วลงท้ายด้วย

ใจความสำคัญก็ได้ แต่จะต้องเป็นการขยายความใจความสำคัญนั้น ๆ โดยตรง และให้เหมาะสมกับเวลา ผู้อ่าน และสถานการณ์ต่าง ๆ

สำหรับแนวทางการอ่านแบบวิเคราะห์ของ ผอบ โปษะกฤษณะ (2532:133) ได้เสนอแนะไว้ว่า ทักษะการอ่านอย่างวิเคราะห์นั้นแบ่งได้เป็น 3 ระดับ ดังนี้

1. ระดับทักษะที่ผู้อ่านระบุหัวเรื่องได้ หมายถึง ทักษะที่นักเรียนสามารถจับใจความสำคัญที่มีได้ระบุไว้อย่างชัดเจนในเนื้อเรื่องได้ว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร และสามารถจับใจความสำคัญที่เป็นรายละเอียดสนับสนุนหัวข้อเรื่องได้ เพื่อหาข้อสรุปเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านในแต่ละย่อหน้า หรือแต่ละวรรคตอนของเรื่อง สำหรับเชื่อมโยงความคิดรวบยอดที่ได้ไปสู่อ่านย่อหน้าหรือตอนอื่น ๆ ของเรื่องให้สัมพันธ์กัน

2. ระดับทักษะที่ผู้อ่านสามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อมูลปลีกย่อย หมายถึง นักเรียนต้องพิจารณาโครงเรื่องและ โครงสร้างข้อเขียนตามลำดับเนื้อเรื่องก่อน แล้วจึงเชื่อมโยงหรือสรุปข้อมูลที่เกี่ยวกับลำดับเวลาและเหตุการณ์

3. ระดับทักษะที่ผู้อ่านตีความรายละเอียดสำคัญ ๆ ได้ หมายถึง นักเรียนต้องใช้วิจารณญาณประกอบการวินิจฉัยวิเคราะห์รายละเอียดที่ปรากฏอยู่ในเรื่อง เพื่อหาประเด็นความคิดที่สำคัญของเรื่อง

การพัฒนาความสนใจในการอ่านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

จากการศึกษาของนักการศึกษา Clifford L. Bush & Milder H. Heubner (อ้างใน เสนีย์ วัฒวรรณ 2535:15) มีการแบ่งพัฒนาการในการอ่านของเด็กในวัยต่าง ๆ มี 6 ระดับด้วยกัน สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ผู้วิจัยใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการทดลองครั้งนี้จัดเป็นเด็กที่มีพัฒนาการในการอ่านอยู่ในระดับที่ 4 เรียกว่าระยะการเปลี่ยน (The Transition stage-levels Three and Early) เป็นการพัฒนาทางการอ่านของเด็กระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 เด็กในวัยนี้จะอ่านเรื่องต่าง ๆ มากขึ้น เนื้อหาที่อ่านกว้างขึ้น เรื่องที่อ่านยาวขึ้น และต้องการความช่วยเหลือในการอ่าน เริ่มจับใจความ ได้รู้จักตอบคำถามสั้น ๆ ง่าย ๆ ของตัวเองจากหนังสือ รู้จักเก็บความคิดง่าย ๆ ได้มากยิ่งขึ้น

สำหรับความสนใจในการอ่านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น คือช่วงอายุ 12-14 ปี จากผลการศึกษาของ ลลิตา กิตติประसार (2540:58) ได้สรุปถึงความสนใจของเด็กวัยนี้ดังนี้

1. อายุ 12 ปี เด็กชายชอบเรื่องที่มีการจบอย่างขมวดปมไว้ให้คิด ชอบอ่านหนังสือ ผจญภัย ประวัติศาสตร์ ชิวประวัติ กีฬา เด็กหญิงยังคงชอบเรื่องเกี่ยวกับชีวิตในบ้านในโรงเรียน ชอบเรื่องรัก ๆ ใคร่ ๆ มากขึ้น เริ่มอ่านนวนิยายสำหรับผู้ใหญ่ และอาจชอบเรื่องอาชีพ เป็นต้น

2. อายุ 13 ปี เด็กชายยังคงชอบเรื่องเครื่องบินดีดกลไก การประดิษฐ์คิดค้นต่าง ๆ หนังสือผจญภัย เรื่องเกี่ยวกับงานอดิเรก เรื่องวิทยาศาสตร์ เด็กหญิงชอบเรื่องงานอดิเรก การเรือน การจัดบ้าน งานเสื้อผ้า แฟชั่นต่าง ๆ จากนิตยสาร นวนิยายสำหรับผู้ใหญ่ เริ่มชอบหนังสือคำประพันธ์ บทละคร

3. อายุ 14 ปี ภายใต้นี้จะอ่านหนังสือน้อยลง และเริ่มอ่านนิตยสาร โดยเลือกอ่านเฉพาะเรื่องในแขนงวิชาที่ชอบ ชอบเรื่องที่มีสาระสั้น ๆ ฉาบฉวย สนใจเรื่องสารคดีท่องเที่ยวในต่างแดน การดำเนินชีวิตในวัฒนธรรมที่แตกต่างกันและความรู้รอบตัวต่าง ๆ เด็กชายบางคนเริ่มอ่านเรื่องรัก ๆ ใคร่ ๆ บ้างแต่ยังคงชอบอ่านเรื่องชีวประวัติ ประวัติศาสตร์ การเดินทาง เครื่องยนต์ดีดกลไก เด็กหญิงชอบเรื่องรักใคร่ที่สะท้อนอารมณ์ ชอบเรื่องที่ตั้งใจจริง ชอบงานประดิษฐ์ นิตยสารสตรี บทละคร และคำประพันธ์

สรุปแล้วอายุและเพศ เป็นตัวแปรที่ทำให้ความสนใจในการอ่านหนังสือของเด็กนั้น จะมีความแตกต่างกัน สำหรับการศึกษารั้วนี้ผู้ศึกษาได้นำเกณฑ์ความสนใจในการอ่านของเด็ก ที่มีช่วงอายุดังกล่าวมาเป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยการเลือกเนื้อหาจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ทั้งในโรงเรียน และนอกโรงเรียนมาใช้เป็นเนื้อหาสำหรับนำมาใช้ประกอบในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพราะเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้เด็กเรียนไม่เบื่อหน่ายต่อเรื่องที่อ่าน อีกทั้งยังจะส่งผลให้บรรยากาศในห้องเรียนมีแต่ความสนุกสนานได้เป็นอย่างดี

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสื่อสิ่งพิมพ์

ความหมายของสื่อสิ่งพิมพ์

สื่อสิ่งพิมพ์เป็นสิ่งที่เก่าแก่ที่สุดในด้านการถ่ายทอดความรู้ ข่าวสารและความคิด เป็นสื่อที่มีรูปลักษณ์ที่หลากหลายหาได้ง่าย มีเนื้อหาสาระที่น่าสนใจ แปลกใหม่แตกต่างกันไป ผู้อ่านสามารถอ่านได้ตามอัตราความสามารถของแต่ละคน ช่วยให้ผู้อ่านเกิดความรู้ ความคิดที่แปลกใหม่ ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของสื่อสิ่งพิมพ์ไว้ดังนี้

สื่อสิ่งพิมพ์ ตามความหมายในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2545 หมายถึง สมุด แผ่นกระดาษ หรือวัตถุใด ๆ ที่พิมพ์ขึ้น รวมตลอดทั้งบทเพลง แผนที่ แผนภาพ ภาพวาด ภาพระบายสี ใบประกาศ แผ่นเสียง หรือสิ่งอื่นใดอันมีลักษณะเช่นเดียวกัน

พัชนี มานะวานิชเจริญ (2546:102) ได้กล่าวไว้ว่า สื่อสิ่งพิมพ์ (printed media or printed material) หมายถึง สิ่งตีพิมพ์ทุกประเภทนับตั้งแต่ที่เป็นตำรา วารสาร นิตยสาร หนังสือพิมพ์ ไปจนถึงแผ่นปลิวต่าง ๆ สิ่งพิมพ์เป็นสื่อที่ใช้ในการสื่อความหมายที่สำคัญยิ่งประการหนึ่ง

มีส่วนสำคัญเป็นอย่างมากในการให้ความรู้แก่มวลชนได้อย่างกว้างขวาง สามารถกระจายสารได้อย่างรวดเร็ว สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้เป็นจำนวนมาก และเข้าถึงได้ในสถานที่และเวลาที่ต้องการ สิ่งพิมพ์เป็นสื่อที่ให้ความรู้ ความคิด และประสบการณ์ใหม่ๆ ตลอดจนการให้ความบันเทิง

จิตร ภัคศิริรัตน์ (2534 : 250) ได้ให้ความหมายของสื่อสิ่งพิมพ์ว่า หมายถึง ข้อเขียนที่อยู่ในรูปของข่าว สารคดี ข้อคิดเห็น หลักวิชาการ คำอธิบายรายละเอียด โดยผู้เขียนมีวัตถุประสงค์ที่จะให้เกิดประโยชน์ทางความรู้หรือความบันเทิงของผู้อ่านเป็นสำคัญ แล้วถ่ายทอดข้อเขียนนั้นด้วยการพิมพ์ลงบนกระดาษหรือฟิล์มหรือวัสดุพื้นเรียบอื่นๆ เพื่อให้สามารถแพร่กระจายไปถึงผู้อ่านได้เป็นจำนวนมาก

จากความหมายที่ได้กล่าวมาพอสรุปได้ว่า สื่อสิ่งพิมพ์หมายถึง การติดต่อสื่อสารด้วยภาษาเขียนเพื่อให้ผู้อ่านเกิดความรู้ความเข้าใจ หรือความบันเทิง ซึ่งข้อเขียนจะอยู่ในรูปของข่าว สารคดีข้อคิดเห็น หลักวิชาการ คำอธิบายรายละเอียดรวมตลอดทั้งบทเพลง แผนที่ แผนที่ แผนที่ ภาพวาด โบประกาศ แผ่นเสียง โดยถ่ายทอดด้วยการพิมพ์ลงบนกระดาษหรือฟิล์มหรือวัสดุพื้นเรียบอื่นๆ เพื่อให้สามารถแพร่กระจายไปถึงผู้อ่านได้จำนวนมาก

การแบ่งประเภทของสื่อสิ่งพิมพ์

สื่อสิ่งพิมพ์ที่ปรากฏอยู่ในสังคมปัจจุบันนี้มีอยู่มากมายหลายประเภท ซึ่ง พิมพ์ สอพิมาย (2546:268) แบ่งประเภทของสื่อสิ่งพิมพ์ ให้อยู่ในด้านการสื่อความหมายในด้านการเรียนรู้สรุปได้ดังนี้

1. หนังสือ (book) เป็นเครื่องมือเผยแพร่ความรู้ สิ่งพิมพ์ที่ออกมาเป็นรูปเล่ม ในเล่มหนึ่ง ๆ จะมีเรื่องเดียวหรือหลายเรื่องก็ได้ จะเป็นเล่มเดียวจบหรือหลายเล่มก็ได้ เป็นตำราหรือหนังสืออ่านประกอบ หรือหนังสืออ้างอิงก็ได้
2. วารสาร (journal) คือ สิ่งพิมพ์ที่กำหนดออกตามเวลา เช่น รายปี รายเดือน รายปักษ์ และรายสัปดาห์ วารสารเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีประโยชน์ต่อการสื่อความหมายเพื่อการเรียนรู้เป็นอย่างยิ่งเพราะจะเป็นแหล่งให้ความรู้แก่นักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนทั่วไป ผู้มีความสนใจในสิ่งนั้น ๆ บางครั้งเป็นความรู้ที่ใหม่กว่าที่มีอยู่ในตำราโดยทั่วไป
3. หนังสือพิมพ์ (newspaper) เป็นสิ่งพิมพ์ที่ออกเป็นรายวัน โดยเสนอข่าวสดที่น่าสนใจทั้งภายในและนอกประเทศ ข่าวสารจากหนังสือพิมพ์นี้สามารถเก็บไว้เพื่อวิเคราะห์และเก็บไว้เป็นหลักฐานและสามารถนำมาอ่านอีกได้

4. จุลสาร (pamphlets) เป็นสื่อสิ่งพิมพ์เล่มเล็ก ๆ มีความหนาไม่เกิน 60 หน้า ในเล่มจะมีเนื้อเรื่องติดต่อกันเรื่องเดียวโดยตลอด หรือหลายเรื่องก็ได้ จุลสารนี้มักจะมีเนื้อหาสาระที่มีประโยชน์ต่อการศึกษา โดยทั่วไปจุลสารนี้มีอยู่ในทุกวงการทั้งการแพทย์ การศึกษา การประชาสัมพันธ์ ธุรกิจ การเมืองการปกครอง

5. กฤตภาค (elapsing) เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่ตัดข้อความบางส่วนออกมาจากหนังสือพิมพ์หรือวารสารอีกทีหนึ่ง ในกรณีที่บรรณาธิการของห้องสมุดนั้นมีความเห็นว่าน่าจะมีประโยชน์ต่อการศึกษา

6. แผ่นปลิว (leaflets) เป็นแผ่นกระดาษเพียงแผ่นเดียวซึ่งจะพิมพ์เนื้อเรื่องสั้น ๆ เพียงเรื่องเดียว

7. แผ่นพับ (folder) เป็นแผ่นกระดาษที่พิมพ์แต่พับเป็นหลายหน้า บรรจุเนื้อหาสรุปสั้น ๆ เพื่อบอกข่าวแนะนำหรือเตือนความจำ

8. เอกสารเย็บเล่ม (brochures) เป็นเอกสารที่เย็บรวมเป็นเล่มบาง ๆ มีปกและสีต้นหน้าอ่านใช้เผยแพร่แนะนำ มีเนื้อหาละเอียดขึ้นจากแผ่นพับ

9. จดหมายเวียน (circular letters) มีลักษณะเช่นเดียวกับแผ่นปลิว ใช้สำหรับแจ้งให้ทราบข่าวเฉพาะเรื่อง หรือชักจูงใจสั้น ๆ เช่น รายงานกิจกรรมต่าง ๆ หรือข่าวความรู้ใหม่ที่เผยแพร่ออกไปโดยไม่ระบุชื่อผู้รับ

10. หนังสือพิมพ์ฝาผนัง (wall papers) เป็นหนังสือพิมพ์ที่ทำเป็นแผ่นไว้ติดตามกำแพงให้ประชาชนอ่านมีเพียงแผ่นเดียว เนื้อหาประกอบไปด้วยข่าว การพาดหัวข่าว คอลัมน์ประจำ และรูปภาพใช้ติดในย่านชุมชนที่พบปะกัน

11. โปสเตอร์ (posters) เป็นกระดาษเพียงแผ่นเดียว มีข้อความหรือภาพประกอบช่วยสื่อความหมายในการบอกข่าว ชักจูงใจ หรือเรียกความสนใจเพื่อรณรงค์ในเรื่องต่าง ๆ

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การแบ่งประเภทของสื่อสิ่งพิมพ์ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลาย ๆ อย่างด้วยกัน เช่น การกำหนดลักษณะของรูปเล่ม การกำหนดเวลาที่ออกวางตลาดของสื่อสิ่งพิมพ์ การกำหนดวัตถุประสงค์ของสื่อสิ่งพิมพ์ นั้น ๆ ทำให้มีสื่อสิ่งพิมพ์ที่หลากหลายออกสู่สาธารณชนให้ได้หาอ่านกันอย่างแพร่หลายตามความต้องการ

ประโยชน์ของสื่อสิ่งพิมพ์ในการให้ความรู้

การใช้สื่อสิ่งพิมพ์ตามแนวความคิดของ ชานะ นูชาสุข (2545: 38) ได้กล่าวว่าการให้ความรู้มีความแตกต่างจากสื่อประเภทอื่นที่จำเป็นต้องอาศัยความสามารถในการอ่าน และการแปลความหมายสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่อยู่ในสิ่งพิมพ์นั้น แต่ถ้าหากมีการเตรียมการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์

มาอย่างมีจุดประสงค์แล้วสื่อประเภทนี้จะช่วยสนับสนุนให้ผู้อ่านสามารถรับความรู้ข่าวสารจากสื่อสิ่งพิมพ์ได้ชัดเจน และตรงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ โดยการเขียนให้อ่านง่าย การลำดับข่าวสารให้เหมาะสม การใช้ภาพเข้าช่วยเสริมความเข้าใจในการอ่านจะช่วยให้ผู้อ่านสามารถรับรู้ข่าวสารได้เร็วและดีขึ้น ดังเช่นแนวความคิดของ จุมพล รอดคำดี (2530: 249) ที่ได้กล่าวถึงประโยชน์ของสื่อสิ่งพิมพ์ สรุปได้ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้ด้วยตนเอง และเรียนได้เมื่อมีเวลาว่างไม่จำเป็นต้องกำหนดเวลาเรียนไว้แน่นอน อีกทั้งยังช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนตามระดับความสามารถและความสนใจ
2. ประหยัด สื่อสิ่งพิมพ์เป็นอุปกรณ์ที่ประหยัดในแง่ที่เมื่อคิดเปรียบเทียบปริมาณเนื้อหาของหนังสือต่อจำนวนผู้เรียนต่อจำนวนครั้งที่สามารถใช้ได้ นับว่าอุปกรณ์ประเภทสิ่งพิมพ์มีราคาถูกกว่าอุปกรณ์ประเภทอื่น ๆ มาก
3. เป็นโครงสร้างพื้นฐานของการเรียนการสอน ในแง่ที่ช่วยสร้างประสบการณ์ร่วมให้ผู้เรียน โดยอาศัยการอ่านเป็นสิ่งสำคัญ อีกทั้งช่วยให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมเดียวกัน ตอบคำถามชุดเดียวกัน สิ่งพิมพ์ที่ดีควรแบ่งออกเป็นหน่วยย่อย เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนได้ง่ายขึ้น
4. ช่วยให้การเพิ่มพูนความสามารถ คือ การอ่านหนังสือบ่อย ๆ ช่วยให้ภาษาดีขึ้น มีความรู้มากขึ้น สามารถข่งน้ำหนักข้อเท็จจริงต่าง ๆ ได้ เพราะจำนำไปสู่แนวทางในการแก้ปัญหาที่ดี การเรียนจากตำราไม่ควรมุ่งการจำเนื้อหาเพียงอย่างเดียว แต่ควรมุ่งให้ผู้เรียนคิดตามแนวคำถามที่สร้างขึ้นตลอดจนมองเห็นความสำคัญของรายชื่อหนังสืออ้างอิงที่ควรอ่านเพิ่มพูนต่อ ๆ ไปด้วย
5. ช่วยปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ตำราชี้ให้เห็น โครงสร้างของการเรียนการสอนแต่ละวิชา การแสดงแนวการสอนออกมาในรูปของตำราช่วยให้ผู้สอนมองเห็นจุดเด่นและจุดด้อยของวิชาที่ตนสอนได้ง่าย และจะเป็นแนวทางไปสู่การปรับปรุงที่ดีขึ้น
6. เก็บรักษาง่าย ปรับขนาดเพื่อเก็บรักษาได้มากกว่าสื่ออื่น อายุของกระดาษที่ผลิตในปัจจุบันนี้ค่อนข้างคงทนถาวร เสื่อมสลายช้า ทำให้ข้อมูลที่บันทึกเอาไว้สามารถเก็บไว้ใช้ประโยชน์ได้นาน
7. มีน้ำหนักเบากว่าสื่อประเภทอื่น พกพาไปมาสะดวก การขนส่งไม่ลำบาก
8. อักษรหรือภาพที่พิมพ์สามารถนำมาพิสูจน์อ้างอิงได้ง่าย ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างมากต่ออาการเพิ่มพูนความรู้และเป็นบันทึกประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่คนสมัยก่อนถ่ายทอดความรู้สึกรู้สึกคิด ตลอดจนความรู้ต่าง ๆ แก่คนรุ่นหลัง

9. ผู้รับสารต้องอ่านออก เขียนได้ นอกจากนั้นต้องมีทักษะในการอ่าน ตีความรหัส หรือภาษาตลอดจนกระทั่งภาพที่ปรากฏในหน้าหนังสือพิมพ์ได้ทั้งนี้เพราะภาษาหรือภาพที่ปรากฏในหน้าหนังสือพิมพ์หรือนิตยสารในปัจจุบันจะมีการใช้ภาษาแปลก ๆ ไปจากหลักภาษา หรือไวยากรณ์ ซึ่งผู้อ่านที่มีความคุ้นเคยกับภาษาเหล่านี้จะเรียกว่า ภาษาเพื่อการสื่อสาร

10. สามารถตีกรอบความคิดได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขณะที่กำลังอ่าน

11. กระบวนการในการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์สามารถทำได้หลายรูปแบบ เปิดโอกาสให้เลือกวิธีผลิตที่เหมาะสมกับสถานการณ์นั้น ๆ เช่น พิมพ์เป็นเอกสาร โรเนียวเป็นวิธีง่ายที่สุด หากต้องการให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นก็ใช้การพิมพ์ด้วยเครื่องพิมพ์ ซึ่งสามารถเลือกพิมพ์สีหรือขาวดำก็ได้

12. สามารถจัดพิมพ์ได้หลายรูปแบบตามวัตถุประสงค์ที่จะนำไปใช้ เช่น แผ่นปลิวจดหมายเวียน หรือเอกสารเผยแพร่

13. สามารถใช้สื่อสิ่งพิมพ์ได้หลายทาง อาจใช้เป็นสื่อการศึกษาด้วยตัวของมันเอง หรือใช้สนับสนุนสื่ออื่น ๆ ได้ เช่น ใช้สิ่งพิมพ์ในการรณรงค์ สามารถเลือกจัดพิมพ์ให้มีระยะเวลาใช้งานต่าง ๆ กัน เช่น พิมพ์เพื่อใช้งานระยะสั้น อ่านแล้วทิ้ง หรือพิมพ์เก็บไว้ใช้อย่างถาวร สามารถออกแบบให้ใช้เฉพาะบุคคล ใช้เป็นกลุ่มหรือมวลชนก็ได้

14. การผลิตสื่อสิ่งพิมพ์สามารถปรับให้เหมาะสมกับกระบวนการใช้ และผลลัพธ์ที่ต้องการตามสภาพของเครื่องอำนวยความสะดวก

15. สิ่งพิมพ์สามารถผลิตเพื่อใช้ให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะด้านได้

16. การใช้สื่อสิ่งพิมพ์เป็นไปอย่างอิสระในการศึกษา สิ่งพิมพ์ไม่จำเป็นต้องใช้ห้องพิเศษหรือเครื่องอำนวยความสะดวกอย่างอื่นเข้าช่วยแต่อย่างใด

17. ผู้อ่านสามารถใช้สื่อสิ่งพิมพ์ด้วยตนเองของเขาเองในเวลาที่เขาต้องการ สามารถเรียนรู้และอ่านซ้ำ ๆ กันได้หลายเที่ยว

สรุปได้ว่าประโยชน์ของสื่อสิ่งพิมพ์ ช่วยให้ผู้อ่านสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตามศักยภาพในเวลาที่ยืดหยุ่นของตน สามารถผลิตให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ที่จะนำไปใช้ และกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการเผยแพร่ ในการผลิตหรือจัดหานับว่าสื่อสิ่งพิมพ์มีราคาถูกกว่าสื่อชนิดอื่น ๆ เมื่อเปรียบเทียบกันแล้ว อีกทั้งยังเก็บรักษาไว้ได้เป็นเวลานาน การดูแลรักษาไม่ยุ่งยาก

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ในการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ให้มีประสิทธิภาพเกิดการเรียนรู้ที่ดีของผู้อ่าน ผู้ผลิตจะต้องมีการวางแผนก่อนการผลิตที่ดี โดยคำนึงถึงองค์ประกอบทั้ง 4 ดังที่กล่าวมาแล้ว เพราะเป็นปัจจัยสำคัญก่อนการผลิต

องค์ประกอบของสื่อสิ่งพิมพ์

สื่อสิ่งพิมพ์มีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังซึ่ง ขงยุทธ รักษาศรี (2534:458) ได้กล่าวไว้ว่า การวางแผนการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. เนื้อหาของสิ่งพิมพ์จะต้องมีขอบเขตตามวัตถุประสงค์ของผู้เขียนหรือผู้ผลิตที่กำหนดไว้ว่าต้องการให้ผู้อ่านได้เข้าใจหรือปฏิบัติตัวอย่างไรที่ผู้อ่านมุ่งหวังให้ผู้อ่านได้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

2. ภาพที่ใช้ในสื่อสิ่งพิมพ์มี 2 ลักษณะ คือ ภาพถ่ายและภาพเขียน (picture and illustration) ภาพดังกล่าวจะนำมาประกอบเนื้อหาหรือภาพอาจใช้เป็นเนื้อหา หรือใช้ภาพเป็นหลักและมีคำบรรยายประกอบก็ได้แล้วแต่ว่าสื่อสิ่งพิมพ์นั้นผู้ผลิตมีวัตถุประสงค์ในการผลิตอย่างไร ผลิตให้ใคร กลุ่มเป้าหมายใด และแหล่งเนื้อหาจากที่ใด

สำหรับความคิดเห็นของ กำธร สถิรกุล (2532:156) กล่าวว่า การแบ่งภาพนั้นเป็นการแบ่งตามความรู้สึกของผู้ที่มองดูมี 3 ชนิด ดังนี้

1. ภาพที่ดูแล้วเกิดความรู้สึกสบายใจ
2. ภาพที่ดูแล้วเกิดความรู้สึกไม่สบายใจ
3. ภาพที่ดูแล้วไม่เกิดความรู้สึกอะไร

ภาพทั้ง 3 ที่กล่าวมานั้น ภาพที่ดูแล้วเกิดความรู้สึกไม่สบายใจจะเรียกความสนใจขั้นต้นจากผู้ดูได้ก่อนภาพอื่น ๆ แต่เรียกความสนใจอยู่ได้ไม่นาน ภาพที่ดูแล้วเกิดความรู้สึกสบายใจจะเรียกความสนใจเป็นอันดับรองลงมา และภาพที่ดูแล้วไม่เกิดความรู้สึกอะไรเลยจะเรียกความสนใจน้อยที่สุด แต่ถ้าแยกชนิดของภาพออกเป็นภาพถ่ายกับภาพยุ่งเหยิงหรือภาพยุ่งยาก ภาพถ่ายจะไม่แบ่งความคิดมาก ไม่มีรายละเอียด ส่วนภาพยุ่งเหยิงจะมีความคิดประกอบในความยุ่งยาก ภาพที่ง่ายคนมองดูง่ายกว่าแต่ดูไม่นาน ส่วนภาพยุ่งเหยิงคนไม่ค่อยดูแต่ถ้าดูก็จะดูเป็นเวลานาน

ส่วนทางด้าน ชม ภูมิภาค (2528:158) ได้กล่าวถึงจิตวิทยาเกี่ยวกับการใช้ภาพประกอบการเรียนการสอนไว้ดังนี้

1. รูปภาพสามารถสื่อความหมายได้ดีกว่าคำอธิบายเป็นหลายเท่า
2. ภาพสี ภาพขนาดใหญ่ ภาพง่าย ๆ ซึ่งไม่ซับซ้อนมีจุดสนใจที่เดียวจะได้รับความสนใจมากกว่า
3. ภาพที่มีเนื้อหาตรงตามชื่อเรื่องจะได้รับความสนใจมาก
4. คนเราจะจำรายละเอียดของภาพสีได้ดีกว่ามากกว่าและนานกว่าภาพขาวดำ
5. รูปภาพให้ความคิดรวบยอดได้ดีกว่าคำอธิบาย

ประโยชน์ของรูปภาพในสื่อสิ่งพิมพ์

สื่อสิ่งพิมพ์มีประโยชน์มากมาย ซึ่ง ประชิต ทิณบุตร (2530:88) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของรูปภาพในสื่อสิ่งพิมพ์ไว้ดังนี้

1. เพื่อเป็นการแนะนำจุดใจและดึงดูดความสนใจ โดยภาพประกอบช่วยเป็นสื่อแสดงข้อความรู้ต่าง ๆ ที่ไม่สามารถเห็นด้วยการสร้างภาพประกอบการอธิบายความรู้ให้มองเห็นได้กระฉับกระฉวย
2. ช่วยให้การอธิบายมีความหมายเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น โดยภาพประกอบช่วยเป็นสื่อแสดงข้อความรู้ต่าง ๆ ที่ไม่สามารถเห็นได้จริง โดยภาพประกอบช่วยเป็นสื่อแสดงข้อความรู้ต่าง ๆ ที่ไม่สามารถเห็นได้กระฉับกระฉวย
3. เพื่อช่วยแก้ไขมโนภาพที่ผิดให้ถูกต้องและอธิบายความคิดรวบยอด เช่น การเขียนเครื่องหมายสัญลักษณ์ต่าง ๆ เพื่อให้มีความหมายแทนสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะ
4. ช่วยให้สามารถศึกษาเรื่องราวในอดีต หรือสถานที่อยู่ใกล้ ๆ ได้
5. ช่วยตั้งปัญหาหรือคำถามโดยใช้ภาพเป็นสิ่งที่นำให้เด็กหาคำตอบจากภาพนั้น
6. ช่วยให้การอธิบายในสิ่งที่ยากให้ง่ายขึ้น
7. แสดงหรือสาธิตให้เห็นขบวนการหรือวิธีการได้
8. ช่วยให้ศึกษารายละเอียดของสิ่งที่ธรรมดาไม่สามารถเห็นได้ให้เห็นได้
9. เพื่อเป็นการสรุปของคำอธิบาย
10. ทำให้นักเรียนมีความสนใจต่อสิ่งรอบตัว
11. ช่วยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมและการเรียนการสอน
12. ใช้เป็นสิ่งอ้างอิงได้เพราะรูปภาพสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการบันทึกเหตุการณ์หรือสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ได้ตรงตามความเป็นจริงมากที่สุด

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า องค์ประกอบของสื่อสิ่งพิมพ์มี 2 ส่วนใหญ่ ๆ คือ ตัวหนังสือกับภาพที่ใช้ร่วมกันในการนำเสนอให้ผู้อ่านเกิดการเรียนรู้ ในบางครั้งการผลิตอาจจะนำเสนออย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสองอย่างร่วมกัน ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้ผลิตที่มุ่งหวังให้ผู้อ่านได้เกิดการเรียนรู้อะไร และมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างไร

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอ่านมีผู้ทำการศึกษาวิจัยดังต่อไปนี้

ผลการวิจัยของ คอรับิน (Corbin อังโน สมเซาว์ ชาตินินฤคม, 2526:212) ได้ศึกษาเรื่องการสอนทักษะการอ่านระดับวิเคราะห์วิจารณ์เพื่อดูว่านักเรียนระดับกลางได้รับการสอนใน

ระดับนี้มากน้อยเพียงใด ผลการศึกษาพบว่า ผู้สอนยังขาดการวางแผนที่จะสอนทักษะต่าง ๆ เช่น ทักษะการแยกข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็น ทักษะการอนุมานความ ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการทำนายผลที่จะเกิดขึ้นและทักษะการรู้ถึงจุดมุ่งหมายของผู้เขียน นอกจากนี้ยังพบว่า แบบฝึกที่ใช้ยังไม่เหมาะสม นอกจากนี้ ผลการวิจัยของ ลาเรอโน (Laureano อ้างใน สมเชาว์ ชาติินฤตม, 2526 : 218) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาความสามารถทางการอ่านระดับวิเคราะห์ วิจารณ์ของนักเรียนชายและนักเรียนหญิงชาวเปอร์โตริโกในเกรด 4 เกรด 8 และเกรด 12 จำนวน 259 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษา มีพัฒนาการในการอ่านระดับวิเคราะห์วิจารณ์ และความสามารถในการอ่านระดับนี้ระหว่าง นักเรียนชายและนักเรียนหญิงไม่แตกต่างกัน แต่ความสามารถในการตัดสินใจตามเกณฑ์ ที่เป็นที่ยอมรับแตกต่างกัน

ส่วนทางด้านผลงานวิจัยของ สุภวรรณ เล็กวิไล (2539) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนา รูปแบบการสอนอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ด้วยกลวิธีการเรียนภาษาโดยใช้หลักการเรียนรู้ แบบร่วมมือ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการศึกษาพบว่า กลวิธีอภิปัญญา (Met cognitive Strategies) เป็นกลวิธีหนึ่งในกลวิธีการเรียนภาษาที่สามารถพัฒนาการอ่าน ของผู้เรียนได้อย่างมีระบบ โดยมีการวางแผนการเรียนรู้ การควบคุม การตรวจสอบ และ ประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ พรรณวดี สุริยพรหมชัย (2545) ได้ ทำการศึกษาเรื่อง ผลของการสอนแบบ เอส พี ไอ เอ็น ที่มีต่อความเข้าใจในการอ่านและ กลวิธีการอ่านภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นผู้วิจัยได้กล่าวถึงทฤษฎีอภิปัญญา (Metacognitive Theory) ว่าเป็นยุทธวิธีการเรียนที่มีผลต่อการอ่านของนักเรียน คือ ทำให้ นักเรียนตระหนักในความคิดของตนเอง มีการจัดระบบความคิดและตรวจสอบความเข้าใจ ของตนเอง ตลอดจนประเมินผลการเรียนรู้ในขณะที่อ่านได้

นอกจากนี้ผลการวิจัยของ อรณา บุญปัญญา (2540) ที่ได้วิจัยเรื่อง การใช้แบบฝึกทักษะ การอ่านอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 ผลการวิจัย พบว่า แบบฝึกทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 75.75/75.20 และ นักศึกษาที่ฝึกทักษะการอ่านจากแบบฝึกทักษะที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น มีคะแนนทดสอบหลังการฝึก สูงกว่าคะแนนทดสอบก่อนการฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 แสดงว่านักศึกษามี ความสามารถทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสูงขึ้นหลังใช้แบบฝึก

สำหรับศรินทร์ บุษยธรรม (2545) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การส่งเสริมความสามารถใน การอ่านภาษาอังกฤษและการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยวิธีการเรียนรู้

ภาระงานที่ใช้ความรู้เป็นฐาน ซึ่งงานวิจัยเรื่องนี้ได้ใช้กลวิธีอภิปัญญาเป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ ผลการศึกษาพบว่ากลวิธีอภิปัญญาหรือเมตาคอกนิตีปีสามารถพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ได้และทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนภาษาอังกฤษดีขึ้น ส่วนการศึกษาของ นุชนาฏ กฤตธรรม (2546) ได้ศึกษาเรื่อง ผลการใช้กลวิธีอภิปัญญาที่มีต่อการอ่านเพื่อวิเคราะห์แนวคิดและค่านิยมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผลการศึกษาพบว่า การใช้กลวิธีอภิปัญญาที่มีต่อการอ่านเพื่อวิเคราะห์แนวคิดและค่านิยมนักเรียนสามารถทำแบบทดสอบได้คะแนนผ่านเกณฑ์ที่ตั้งไว้และจากการทำแบบสอบถามความคิดเห็นพบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนโดยใช้กลวิธีอภิปัญญาในการอ่านอยู่ในระดับดี และผลการศึกษาของประพันธ์ สังข (2547) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ผลการสอนอ่าน โดยการวิเคราะห์รูปแบบการเรียบเรียงความคิดที่มีต่อความสามารถในการเขียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการศึกษาพบว่า หลังการสอนอ่านโดยการวิเคราะห์รูปแบบการเรียบเรียงความคิดเพื่อพัฒนาการเขียน นักเรียนสามารถทำคะแนนการอ่านและการเขียนอยู่ในระดับดี ความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนการอ่านกับคะแนนการเขียนมีความสัมพันธ์กันทางตรงในระดับน้อย

นอกจากนี้ สมเชาว์ ชาตินฤดม (2525) ยังได้ศึกษาผลการวิจัยของ ลาระอะโน (Laureano : 1982) เรื่อง การพัฒนาความสามารถทางการอ่านระดับวิเคราะห์วิจารณ์ของนักเรียนชายและนักเรียนหญิงชาวเปอร์โตริโกในเกรด 4 เกรด 8 และเกรด 12 จำนวน 259 คน ผลการวิจัยพบว่านักเรียนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษาที่มีพัฒนาการในการอ่านระดับวิเคราะห์วิจารณ์ และความสามารถในการอ่านระดับนี้ระหว่างนักเรียนชายและนักเรียนหญิงไม่แตกต่างกันแต่ความสามารถในการตัดสินใจตามเกณฑ์ที่เป็นที่ยอมรับแตกต่างกัน

จากผลการวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศที่กล่าวมาแล้วข้างต้น แสดงให้เห็นว่าทักษะการอ่านมีความสำคัญกับผู้เรียนเป็นอย่างมาก ดังนั้นจึงนับได้ว่าทักษะการอ่านของผู้เรียนยังเป็นปัญหาที่สมควรต้องได้รับการแก้ไขเพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้เพื่อนำผลที่ได้ไปพัฒนาตนเองและสังคมต่อไป